

HOOFDSTUK 5 – DE GNOSIS! ... DE GEEST DIE WAAIT ZOALS DE WIND IN DE RUIMTE

In de vorige vier hoofdstukken is veel besproken en is er al een stevige ondergrond gelegd wat betreft de kathaarse geschiedenis, die veel stof voor overdenking en verdieping gebracht heeft. Als we iets van de atmosfeer die we ons bij hun werken en manier van leven voorstellen, bij benadering kunnen ervaren, dan is dat bijzonder verheugend.

Een klein historisch perspectief is een goed begin voor meer begrip. We stellen ons die tijd van het Rijk van Liefde voor in drie gedeelten: de gloriëtijd, de tijd tot de val van de Montségur en de periode daarna, tot ongeveer 1329.

Van de gloriëtijd tot de val van de Montségur

In de gloriëtijd zagen we in het kathaarse gebied, het toenmalige Occitanië in het zuiden van Frankrijk, een kleurrijke, volop bloeiende samenleving met een rijk hofleven, een hoge beschaving die zich uitte in vrijheid en poëzie, in een volkomen menswaardige godsdienst, in een *convivencia*, een gelijkwaardige uitwisseling met de Moorse beschaving en een groot gevoel van saamhorigheid.

De tijd van 1200 tot 1244 kenmerkt zich door jaloezie van de Noord-Franse (en Engelse) lagere adel ten opzichte van de Occitaanse cultuur en welvaart. Vergeleken met hen waren dat barbaren, landslui en grove Franken en ook Angelsaksen die zich omhoog gevochten hadden. Zij waren afgunstig op de bloei en de rijkdom die van Occitanië een soort gelukkig Arcadië maakte, dat zij wilden bezitten. Onder het mom van de strijd tegen ketterij smeedden zij een verbond met de kerk van Rome. Zo konden zij gelukzoekers uit heel Europa mobiliseren en Occitanië, of heel Zuid-Frankrijk, in bezit nemen. En passant een vreedzame samenleving en een hele romaanse cultuur vernietigend.

Als dan in 1244 de laatste *stronghold* van de kathaarse elite is vermoord en Montségur gevallen is, gaat hun prediking van God-in-de-mens, en God-is-liefde, enkele decennia als het ware ondergronds verder, op afgelegen plaatsen in de grotten en wouden. De allerarmsten onder de bevolking vangen de overgebleven *bonshommes* op, geven hun schuilplaatsen en ontvangen daarvoor hun zegen en bemoediging. Rond 1300 manifesteert zich dan een afschuwelijk fanatieke Inquisitie, vooral in het departement Ariège, die iedere vermoede beschermer, familielid of buur dwingt de laatste *katharoi* aan te geven.

Diepe bezinning en contemplatie op de heilige teksten

Wij brengen dit naar voren om maar de misvatting weg te nemen dat deze *bonshommes*, *bonnes femmes*, deze edelen van geest, geen holbewoners waren en zich niet in grotten en schuilplaatsen ophielden omdat ze daaraan de voorkeur gaven. Zij maakten aanvankelijk deel uit van de samenleving, en een belangrijk deel. Iedereen kon *bonhomme* of *bonne femme* worden. Veel adellijke zonen en dochters verbonden zich met het katarisme en gingen die weg. Wat wij nu 'inwijding' noemen, bestond voor een groot deel uit onderricht. Uit religieuze verdieping kennis verkrijgen van geneeskrachtige planten, van praktische geneeskunde, en magisch, in de zin van een diep vertrouwen in een goddelijke doorwerking in alle levens. Dat alles ondersteund door diepe bezinning en contemplatie op de heilige teksten.

Daarom sprak Antoine of Antonin Gadal helemaal in de geest van dat kathaarse beleven, de geest van het eerste christendom, toen hij zei:

'Mysterie omhult de oorsprong van alles. De oorsprong van de wereld, die van God, die van het christendom, die van de mens. Daarom wordt ook gezegd dat Christus zelf zijn heilswerk verricht in een 'lichtende wolk', en wanneer hij de goddelijke

troon diep heeft doen wortels schieten, zien wij er, dwars door alle verwarde uitgroeisels heen, drie grote gnostieke stromen uit oprijzen:

de traditioneel joodse stroom van Petrus,
de dogmatisch-Griekse stroom van Paulus
en de oosterse, platonische en mystieke stroom van Johannes.

Aan deze laatste oorspronkelijke stroom, de stroom van den beginne, hechten zich de tempeliers, de rozenkruisers en het Pyreneese katharisme, deze stichters van de 'Tempels van de Geest' van de universele broederschap. Via de apostel Johannes, 'de vriend van de Heiland' en zijn evangelie, de parel van de Bijbel, waren zij van het zuiverste evangelische, van het hoogste gnostieke geslacht!

De Gnosis! ... De geest die waait zoals de wind in de ruimte, had de weg gebaad voor de van diepe wijsheid vervulde Marcus van Memphis. In 350 had deze geheel Spanje onderricht. Zijn discipel Priscillianus bracht de tempel van de geest, de kerk van de liefde,

naar Gallië (het oude Frankrijk), naar Belgia, naar Holland en naar Duitsland.

(...)

De vogelvrij verklaarden, de vervolgd, de verbannen hebben deze weg altijd gekend en zij hebben een schuilplaats gevonden bij de broeders van de oude broederschap... zij die de bergen van de geest bedwongen hadden.'

Ook mensen zoals wij zoeken, of beleven deze geheiligde weg, die hard is om het inzicht dat we in onszelf krijgen, maar ook schoon, vanwege het geluk van het weten en het inzicht dat het offer van het lagere, de winst van het hogere betekent.

Bóven deze weg torenden in de Pyreneeën de majesteitelijke toppen die de wieg vormden van wat wij nu de 'Driebond van het Licht' noemen, waarin Graal, Kathaar en Kruis met Rozen een nieuwe, geestelijk werkzame eenheid vormen.

Het drievoudige mysterie, het geheim van formatie, reformatie en transformatie

Laten ook wij spreken over die bijzondere atmosfeer, die zij het drievoudige mysterie noemden, dat hen omringde. Zij spraken over een *levend* geloof, dat toen door de moederkerk verdrongen werd. Zij wezen op het geheim van formatie, reformatie en transformatie. Je ziet het overal, zeiden ze, overal kun je het waarnemen: in de natuur: de plant, de takken en de blaadjes, dan de bloesem of bloem, en daarna de vrucht. Je ziet het aan de rups die de cocon weeft en zich transformeert tot een vlinder, die vrij tussen de bloemen en planten kan fladderen. Zo transformeert ook de mens, zeiden ze. Dat was wat 'vader, zoon en heilige geest' bedoelen te zijn. Denk in principes:

de vader is de levenskracht,
de zoon is het actuele leven waarin je neergezet bent,
Christus is het licht der mensen,
als je ermee werkt, wordt het heilige geest.

Zo kan dan je leven worden! Dat maak je er dan van.

Denken we aan het Christusmonogram.

Je hebt de *alfa* en de *omega*.

De stofmens moet verdwijnen, de omega, het einde.

De geest-Mens komt hem vervangen, de alfa, het nieuwe begin.

In het midden zien we de Chi-Ro, het teken van Christus.

De gereinigde ziel, verlost van de onvolkomenheden van de stof, wordt dan de Lichtziel.

Kun je transformeren tot een mens van het Licht? Want in iedere mens heeft God een hemelsteen gelegd, een *lapis ex coelis*, een steen uit de hemel. Bouw je daarop?

In stilte is zuiverheid

De katharen richtten de aandacht en het hart van de mensen van toen op de geestelijke vorming van de mens. Ze wezen op de stilte, op de berghellingen en in de grotten, en op de stilte in jezelf.

Let erop wat er gebeurt als het zo stil is om je heen. Er gaat een enorme invloed uit van de grote stilte, de wijde horizonten of het onmetelijke ingewand van de aarde, want waar zij in die tijd nog enigszins konden werken, waren de grotten vlakbij. Daar, in die immense stilte, voel je je als mens klein in het aangezicht van de wonderen van de schepper, heel klein. Zo klein kon je je ook op de berghellingen voelen, als je de kuddes weidde. Het kan op die uitgestrekte grashellingen ongelooflijk stil zijn, op zekere momenten in de middag, als het warm is, de vogels zwijgen en het lijkt of alles sluimert.

In die stilte is zuiverheid, er is dan een ongelooflijke uitwisseling van zuurstof en zonne-prana, je voelt je opgenomen in die sfeer van het mysterie. In die sfeer kan een gevoelig hart geraakt worden en zich het wonder herinneren dat het leven is. 'Het Licht schijnt in de duisternis', dat woord uit de *Proloog van Johannes*, krijgt er dan nog een dimensie bij. Dat kan doordringen in je, en het geeft je hoop dat het leven zin heeft. Uit het een komt het ander voort. Formatie – Reformatie – Transformatie. En nu al, zo zei de kathaarse bonhomme Autié, kan je hart in het rijk zijn, want ook nu, in de donkerste tijden, 'dringt het Licht door in de duisternis'!

Het mysterie is van alle tijden. Het was er in de tijden van de Gnosis en in het zuivere hermetisme. De Egyptenaren herkenden dezelfde drievoudigheid:

Osiris, Isis en Horus:

Formatie – Reformatie – Transformatie.

Een 'bovenaardse rivier'

Zo zien we: te midden van de tijden die veranderen, zijn er ook dingen die hetzelfde blijven, die eeuwig en onveranderlijk gelden. Er is een lijn in de geschiedenis die laat zien dat er altijd weer mensen zijn die hetzelfde mysterie ervaren. Het is wel eens een 'bovenaardse rivier' genoemd. Wie wil weten hoe dat water smaakt, moet erin duiken, zich erin onderdompelen.

Door de eeuwen heen zijn daaruit de vroegste kerken, de gnostieke gemeentes, de kerk van de Geest, en de inwijdingen ontstaan. Het mysterie is steeds doorgegeven, van mens op mens, maar ook van beweging op beweging. Het is geen vaag geloof, maar een zeer goed ingericht geheel, dat keer op keer tevoorschijn treedt waar mensen zich bijeenvoegen en het levensgeheim willen doorgronden.

Occitanië was het rijk waar de literatuur in de eigen taal ontstond, wat in de geschiedenis altijd een teken is dat een opgebouwde afstand wordt geslecht. Door de overdracht in de eigen taal, of het nu gebeurt in de kunst of in de godsdienstige gerichtheid, kan de mens autonoom kennisnemen van wat hem of haar raakt en eigen levenskeuzes maken. Het was het rijk van *convivencia*, het was het Rijk van de Liefde, en hun religie wás de kerk van Liefde. Zij noemden haar *Joana*, naar Johannes, de geliefde discipel van Jezus.

In het boek *Plaatsen waar de Geest waait* vinden we een zin van Antoine Gadal, die steun geeft, ook aan ons, hier en nu:

'En wanneer al eens een ogenblik van vermoeidheid of ontmoediging je mocht overvallen, denk dan aan de lapis exilis, de lapis ex coelis, de reine steen uit de hemel, en herhaal met liefde:

Het Licht schijnt in de duisternis!'

Literatuur

- Antonin Gadal, *De Triomf van de Universele Gnosis* (In de Pelikaan, Amsterdam 2004)
- Antonin Gadal, *Het erfgoed der Katharen* (Rozekruis Pers, Haarlem 1986)
- Peter Huijs en Mirjam Duivenvoorden *Plaatsen waar de Geest waait. De Sabarthez als spiegel van de mensheid. Antonin Gadal 1877-1962 Leven, werk en overdracht van de kathaarse Gnosis* (Rozekruis Pers, Haarlem 2021)